

TEISMŲ SAVIVALDA

[...] Teisminės valdžios visavertiškumas ir nepriklausomumas suponuoja jos savivaldą. Teisminės valdžios savivalda apima ir teismų darbo organizavimą, taip pat teisėjų profesinio korpuso veiklą. (*Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas*)

[...] Teisėjų garbės teismas nagrinėja teisėjų drausmės bylas. [...] teismų veikla nėra teisingumo ministro valdymo sritis, todėl jo kompetencijai negali būti priskirti įgaliojimai dalyvauti sudarant Teisėjų garbės teismą. Antraip būtų paneigta Teisėjų garbės teismo, kaip teisminės valdžios savivaldos ir savireguliacijos instituto, samprata. (*Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas*)

[...] Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija (pagal Teismų įstatymą – Teismų taryba) pagal Konstituciją apskritai neturi jokių įgaliojimų priimti kokius nors sprendimus, susijusius su Konstitucinio Teismo teisėjų skyrimu. Taigi ši institucija pagal Konstituciją neturi ir įgaliojimų patarti dėl kurio nors Lietuvos Respublikos teismo teisėjo atleidimo iš pareigų tais atvejais, kai šis teisėjas yra Seimo paskirtas Konstitucinio Teismo teisėju. (*Konstitucinio Teismo 2005 m. birželio 2 d. nutarimas*)

[...] prieš priimdamas sprendimą dėl kurio nors Lietuvos Respublikos teismo teisėjo, paskirto Konstitucinio Teismo teisėju, atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentas pagal Konstituciją neturi kreiptis patarimo į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją (pagal Teismų įstatymą – Teismų tarybą), o ši institucija pagal Konstituciją neturi įgaliojimų Respublikos Prezidentui patarti dėl to. Priešingu atveju būtų sudarytos prielaidos minėtai specialiai teisėjų institucijai (Teismų tarybai) sukliudyti paskirtajam Konstitucinio Teismo teisėjui pradėti eiti Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas ir kartu būtų kliudoma Konstitucijoje nustatyta tvarka atnaujinti Konstitucinį Teismą – vieną iš Konstitucijoje įtvirtintų valstybės valdžios institucijų, įgyvendinti Seimo nutarimą dėl Konstitucinio Teismo teisėjo paskyrimo. (*Konstitucinio Teismo 2005 m. birželio 2 d. nutarimas*)

[...] Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija (pagal Teismų įstatymą – Teismų taryba) pagal Konstituciją apskritai neturi jokių įgaliojimų priimti kokius nors sprendimus, susijusius su Konstitucinio Teismo teisėjų skyrimu. Taigi ši institucija pagal Konstituciją neturi ir įgaliojimų patarti dėl kurio nors Lietuvos Respublikos teismo teisėjo atleidimo iš pareigų tais atvejais, kai šis teisėjas yra Seimo paskirtas Konstitucinio Teismo teisėju. (*Konstitucinio Teismo 2005 m. birželio 2 d. nutarimas*)

[...] prieš priimdamas sprendimą dėl kurio nors Lietuvos Respublikos teismo teisėjo, paskirto Konstitucinio Teismo teisėju, atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentas pagal Konstituciją neturi kreiptis patarimo į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją (pagal Teismų įstatymą – Teismų tarybą), o ši institucija pagal Konstituciją neturi įgaliojimų Respublikos Prezidentui patarti dėl to. Priešingu atveju būtų sudarytos prielaidos minėtai specialiai teisėjų institucijai (Teismų tarybai) sukliudyti paskirtajam Konstitucinio Teismo teisėjui pradėti eiti Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas ir kartu būtų kliudoma Konstitucijoje nustatyta tvarka atnaujinti Konstitucinį Teismą – vieną iš Konstitucijoje įtvirtintų valstybės valdžios institucijų, įgyvendinti Seimo nutarimą dėl Konstitucinio Teismo teisėjo paskyrimo. (*Konstitucinio Teismo 2005 m. birželio 2 d. nutarimas*)

[...] Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalies formuluotė "teisėjų institucija" suponuoja tai, kad ši institucija turi būti kolegiali. Tokia speciali teisėjų institucija negali būti nesudaryta; [...] jos sudarymo pagrindus ir tvarką turi nustatyti įstatymas. [...] Ji negali veikti taip, kad būtų nesilaikoma tinkamo teisinio proceso reikalavimų. [...] Jos sprendimai sukelia teisinius padarinius:

[...] kai speciali teisėjų institucija pataria asmenį paskirti teisėju, paaukštinti teisėją ar jį perkelti, toks patarimas Respublikos Prezidento nesaisto.
(Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas)

[...] patarimas turi būti duodamas griežtai laikantis tinkamo teisinio proceso reikalavimų ir įvertinus vien atitinkamų asmenų profesinį pasirengimą ir tokias asmenines savybes, kitas aplinkybes, kurios lemia jų tinkamumą ar netinkamumą atitinkamoms pareigoms (ar teisėjo darbui apskritai). [...] Pažymėtina, kad Konstitucija nenumato ir netoleruoja tokios situacijos, kai jos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija nepataria Respublikos Prezidentui. [...] pagal Konstituciją minėta speciali teisėjų institucija turi aiškiai ir nedviprasmiškai patarti Respublikos Prezidentui [...].
(Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas)

[...] negalimos ir tokios teisinės situacijos, kai Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija savo iniciatyva pataria Respublikos Prezidentui dėl kurio nors asmens paskyrimo teisėju, teisėjo paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų, nors Respublikos Prezidentas dėl to į ją nesikreipė.
(Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas)

[...] Respublikos Prezidento kreipimosi į minėtą specialią teisėjų instituciją patarimo negali saistyti ir nesaisto jokios valstybės institucijos, jokio valstybės pareigūno, jokios kitos institucijos, jokio kito asmens sprendimai.
(Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas)

[...] specialios teisėjų institucijos patarimai Respublikos Prezidentui turi būti racionaliai argumentuoti, motyvai, dėl kurių patariama tam tikrą asmenį skirti teisėju, paaukštinti, perkelti, atleisti iš pareigų teisėją arba patariama to asmens neskirti teisėju, nepaaukštinti, neperkelti, neatleisti iš pareigų teisėjo [...]. Jokie minėtos specialios teisėjų institucijos patarimai (ar kiti sprendimai) negali būti grindžiami prielaidomis, subjektyviomis minėtos specialios teisėjų institucijos narių nuostatomis ar nuomonėmis, juos būtina pagrįsti vien nustatytais (išsiaiškintais) faktais, įvertinus atitinkamų asmenų profesinį pasirengimą ir tokias asmenines savybes, kitas aplinkybes, kurios lemia jų tinkamumą ar netinkamumą atitinkamoms pareigoms (ar teisėjo darbui apskritai).
(Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas)

[...] Atsakomybė už atitinkamą patarimą Respublikos Prezidentui tenka būtent minėtai specialiai teisėjų institucijai, į kurią Respublikos Prezidentas kaip tik ir kreipėsi atitinkamo patarimo.
(Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas)

[...] Minėtos specialios teisėjų institucijos darbas negali būti organizuojamas taip, kad kuri nors informacija svarstomu klausimu būtų pateikiama ne laiku, ne iš anksto, o tik šios specialios teisėjų institucijos posėdyje, taip pat kad kuri nors informacija svarstomu klausimu būtų pateikiama ne visiems šios specialios teisėjų institucijos nariams, o tik kai kuriems iš jų (selektyviai), pavyzdžiui, tik tiems šios specialios teisėjų institucijos nariams, kurie dalyvauja tame posėdyje.
(Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas)

[...] specialios teisėjų institucijos darbas turi būti organizuotas taip, kad dėl kiekvieno patarimo Respublikos Prezidentui būtų balsuojama posėdyje, kad pasibaigus balsavimui kiekvienas šios specialios teisėjų institucijos narys žinotų, kaip balsavo kiekvienas kitas šios specialios teisėjų institucijos narys, kad balsavimo rezultatai nekeltų jokių abejonų dėl jų tikrumo.
(Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas)

[...] specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos paskirtis, konstitucinis statusas, ypatingas vaidmuo formuojant teisėjų korpusą, veiklos skaidrumo reikalavimas suponuoja šios specialios teisėjų institucijos veiklos viešumą. Tai, kad minėtos specialios teisėjų institucijos veikla negali būti nevieša, reiškia, be kita ko, jog apie visus šioje specialioje teisėjų institucijoje svarstomus teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų klausimus visuomenė (taip pat ir teisinė bendruomenė) turi būti informuojama iš anksto (apie tai turėtų būti viešai paskelbiama).
(*Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas*)

[...] Visuomenė turi būti informuojama apie priimtus sprendimus (patarimus Respublikos Prezidentui).
(*Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas*)

[...] ši valstybės institucija turi būti sudaryta vien iš teisėjų. Tik profesiniu pagrindu sudaryta institucija, t. y. speciali teisėjų institucija, gali deramai įvertinti, ar asmens profesinė kvalifikacija yra tokia, kad jis gali būti skiriamas teisėju, ar asmuo, kuris jau yra teisėjas, gali būti paaukštinamas ir t. t. Tik profesiniu pagrindu sudaryta institucija, t. y. speciali teisėjų institucija, gali būti atsvara Respublikos Prezidentui – ir kaip vykdomosios valdžios subjektui, ir kaip politinio pobūdžio institucijai – formuojant teisėjų korpusą. Tik tokia institucija gali užtikrinti teisėjų ir teismų nepriklausomumą *inter alia* tuo aspektu, kad visų be išimties teismų teisėjai būtų apsaugoti nuo valstybinės valdžios ir valdymo institucijų, Seimo narių ir kitų pareigūnų, politinių partijų, politinių ir visuomeninių organizacijų, kitų asmenų kišimosi į teisėjo ar teismo veiklą.
(*Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas*)

[...] Formuluoatė "pataria speciali teisėjų institucija" negali būti aiškinama plečiamai, kaip esą nedraudžianti nustatyti ir tokio teisinio reguliavimo, kad į šią, būtent teisėjų instituciją galėtų būti įtraukiami ir ne teisėjai, nes šitoks plečiamasis konstitucinės sąvokos "pataria speciali teisėjų institucija" aiškinimas ir juo grindžiamas teisinis reguliavimas sudarytų prielaidas nepaisyti Konstitucijoje įtvirtinto teismų nepriklausomumo principo (apimančio ir teisminės valdžios savivaldą).
(*Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas*)

[...] įstatymų leidėjas gali įstatymu nustatyti ir tokį teisinį reguliavimą, kad į minėtas kitas teismų savivaldos institucijas įeitų ne vien teisėjai, bet ir kiti asmenys. Tai savaime neturėtų būti vertintina kaip teisminės valdžios savavaldiškumo, savarankiškumo, visavertiškumo paneigimas. Tačiau ir tokiu atveju kiekvienos iš šių kitų Teismo, kaip savarankiškos valstybės valdžios, savivaldos institucijų narių absoliučią daugumą turi sudaryti teisėjai, be to, tokių institucijų vadovai (pirmininkaujantys asmenys) taip pat gali būti tik teisėjai.
(*Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas*)

[...] joks teisminės valdžios pareigūnas negali būti traktuojamas kaip visos teisminės valdžios vadovas ar atstovas santykiuose su kitomis valstybės valdžiomis ir kad savavaldė teisminė valdžia pagal Konstituciją apskritai negali būti pernelyg centralizuota. Taigi teisminės valdžios savivaldos institucijose joks teisėjas negali turėti daugiau teisių nei kuris nors kitas teisėjas. [...] Konstitucijoje įtvirtintą Teismo, kaip vienos iš valstybės valdžių, savivaldos principą, savavaldės teisminės valdžios decentralizuotumą atitiktų ir rotacinis vadovavimas (pirmininkavimas) minėtai specialiai teisėjų institucijai.
(*Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas*)

[...] Konstitucijai neprieštarautų ir toks teisinis reguliavimas, kad minėtos specialios teisėjų institucijos nariais kai kurie teisėjai (palyginti nedidelė jos narių dalis), būtent Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo, taip pat pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2

dalį įsteigtų aukščiausiosios grandies specializuotų teismų (šiuo metu – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo) pirmininkai, taptų *ex officio*.
(*Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas*)

[...] Jeigu Teismų įstatymu būtų nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad kai kuriuos nurodytos specialios teisėjų institucijos narius skiria Respublikos Prezidentas ir (arba) teisingumo ministras, tie teisėjai, tapę šios specialios teisėjų institucijos nariais ne rinkimų, bet minėto paskyrimo būdu, vis tiek turi likti absoliučiai nepriklausomi nuo juos paskyrusių Respublikos Prezidento ir (arba) teisingumo ministro.

(*Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas*)

[...] būtų konstituciškai pagrįstas toks teisinis reguliavimas, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytoje specialioje teisėjų institucijoje būtų nustatomas toks skaičius vietų kiekvienos bendrosios kompetencijos teismų grandžių teisėjams, taip pat kiekvienos pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų (šiuo metu – administracinių teismų) grandžių teisėjams, kad šios specialios teisėjų institucijos narių daugumą sudarytų Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo, pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų sistemų aukščiausiųjų instancijų teismų (šiuo metu administracinių teismų sistemoje – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo) teisėjai.

(*Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas*)

[...] Respublikos Prezidento konstitucinių įgaliojimų kreiptis į specialią teisėjų instituciją patarimo dėl teisėjo, kuris savo poelgiu pažemino teisėjo vardą, atleidimo iš pareigų negali susaistyti tai, yra Teisėjų garbės teismo atitinkamas siūlymas Respublikos Prezidentui ar jo nėra. Pagal Konstituciją joks Teisėjų garbės teismo sprendimas drausmės byloje, kurioje buvo nagrinėjama, ar teisėjas savo poelgiu pažemino teisėjo vardą, kad ir koks jis būtų (*inter alia* nutraukti drausmės bylą, jeigu nėra drausminės atsakomybės pagrindo; apsiriboti drausmės bylos svarstymu; paskirti teisėjui drausminę nuobaudą), neapriboja, juo labiau nepaneigia, Respublikos Prezidento konstitucinių įgaliojimų kreiptis į specialią teisėjų instituciją patarimo dėl teisėjo, kuris savo poelgiu pažemino teisėjo vardą, atleidimo iš pareigų.

(*Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas*)